

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี กับการพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
กรณีศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่
หมู่ที่ 8 ตำบลลุง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2537 - 2563
Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn and the
development of the Border Patrol Police School, a case study of
the Ban Nong Yai Border Patrol Police School, Village No. 8, Rung
Subdistrict, Kantharalak District SiSaKet Province, 1994 – 2020

ฉันทพงษ์ สารรัตน์¹

Thanyapong Sararat

¹ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Social Studies Program, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

ได้รับบทความ: 7 ตุลาคม 2563
ปรับปรุงแก้ไข: 23 ธันวาคม 2563
ตอบรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

บทความนี้อธิบายถึงการเสด็จพระราชดำเนินโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลลุง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2537 – 2563 โดยเน้นการศึกษาถึงบริบทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ ก่อนการเสด็จพระราชดำเนิน ความเป็นมาของการเสด็จฯ เยี่ยมโรงเรียนฯ และผลของการพัฒนาโรงเรียนฯ ภายหลังจากเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม

ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พ.ศ. 2537 – 2563

ผลการศึกษาพบว่า 1) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ก่อน
การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีสภาพที่ยังไม่มีความเจริญทางกายภาพมากนัก
โดยเฉพาะเรื่องการคมนาคม 2) ความเป็นมาของการเสด็จฯ ภายหลัง พ.ศ.2537 เป็นต้น
มาถึงปัจจุบัน พ.ศ.2563 รวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสด็จฯ ที่เกี่ยวข้องกับ
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ 3) ผลจากการเสด็จฯ ที่สืบเนื่องจาก
ความเป็นมาของการเสด็จฯ ที่ส่งผลต่อโครงการพัฒนาด้านสุขภาวะอนามัย การศึกษา
อาชีพ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้สอดคล้องกับบริบท
ของท้องถิ่นบ้านหนองปรือใหญ่ที่มีอยู่ได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น การเสด็จฯ ยังส่งผลต่อ
พัฒนาการทางกายภาพของท้องถิ่น และช่วยสืบสานโครงการพัฒนาชนบทของสมเด็จพระ
ศรีนครินทร์บรมราชชนนีในรัชกาลที่ 9 ที่ก่อให้เกิดความรู้อย่างกว้างขวางที่มีต่อ
บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่นของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย

คำสำคัญ: สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่, การเสด็จพระราชดำเนิน, โครงการอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริ

Abstract

This article aimed to describe the royal visit to Ban Nong Yai Border Patrol Police School, Village No. 8, Rung Sub-district, Kantharalak District, SiSaKet Province of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, 1994 - 2020, emphasizing the context of the Ban Nong Yai Border Patrol Police School before the royal visit, the background of the school visiting and the results of the development of the school after the royal visitation of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, 1994 - 2020.

The results of the study were as follows: 1) Before the royal visit of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, Ban Nong Yai Border Patrol School had a condition that did not have much physical prosperity, especially in terms of transportation. 2) The history of His Majesty after 1994 until the present in 2020, a total of 6 times, especially the visitation related to the royal initiative and 3) The outcome of the royal trip that resulted in the development of health, education, occupation, environment, arts, culture, and wisdom development projects in line with the existing local context of Ban Nong Phong Yai very well. The visit also affected the physical development of the local area and helped to carry on the development of the rural development project of Her Majesty King Somdech Phra Srinagarindra Boromarajajonani in the reign of King Rama IX, which contributed to the widespread awareness of the role of rural development of the Thai monarchy.

Keywords: Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, Ban NongYai Border Patrol Police School, Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, Royal Initiative Project

บทนำ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงติดตามพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการเสด็จตรวจเยี่ยมติดตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ พระองค์ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ พุ้มเทพระสติปัญญา และตรากตรำพระวรกายอย่างมีรู้จักเหน็ดเหนื่อย เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยให้มีความสุข และสามารถพึ่งตนเองได้ (คริส เบเกอร์, 2556, น. 47-48.; และวงเดือน นาราสำจ้, 2562, น.9)

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ผู้เขียนประสงค์เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กรณีศึกษาบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลลุง อำเภอกันทรลักษ์ หรือบทบาทของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับการพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแห่งนี้ โดยเป็นการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรของพระองค์ท่าน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนตลอดจนชุมชนบ้านหนองโปรงใหญ่ ซึ่งเป็นชุมชนเล็ก ๆ แห่งหนึ่งทางตอนใต้ของอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ และพื้นที่โดยรอบภายหลังการเสด็จพระราชดำเนินเยือน เพื่อสตุดีพระเกียรติและตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านในฐานะพลสกนิกรชาวไทยและนักวิชาการคนหนึ่ง

ภาพที่ 1 จิตติพงษ์ จีนศรี. (2563, ตุลาคม 8). อักษรพระนามาภิไธยย่อ “สธ” ใน
โครงการสรรสร้างงานศิลป์ แดนดินถิ่นอีสาน แสดงถึงความจงรักภักดีต่อกรมสมเด็จพระ
ของพลกนิกรชาวจังหวัดศรีสะเกษ (ภาพถ่าย)

ในอดีตที่ผ่านมาแม้มีงานศึกษารวบรวมพระราชกรณียกิจเสด็จพระราชดำเนิน
เยี่ยมราษฎรของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารีในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และเกี่ยวเนื่องกับพระราชกรณียกิจของ
พระองค์ท่านด้านการพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอยู่แล้ว อย่างเช่นหนังสือ
“พระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีต่อ
พลกนิกรชาวจังหวัดศรีสะเกษ” (2554) และ “ตามรอยพระราชดำริ : น้อมนำโครงการ
พระราชดำรินในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในจังหวัดศรีสะเกษ”
(2558) ซึ่งจัดทำโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่มีความตอนหนึ่งของหนังสือ
กล่าวว่า “สรุปแล้วการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงใน
ท้องที่ต่างจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งทำให้พระองค์ทรงปิติที่ได้พบเห็นราษฎร ได้รับสั่งสนทนากับ

ราษฎรถึงการครองชีพ ความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละตำบล ตลอดจนทรงชักถาม
ข้าราชการที่ปกครองของแต่ละจังหวัดนั้น ๆ และพระองค์ก็ได้เก็บข้อมูลผ่านการ
จดบันทึกด้วยกล้องถ่ายภาพส่วนพระองค์ พร้อมกับสมุดจดบันทึก ถ้าเป็นปัจจุบันข้อมูล
เหล่านี้พระองค์ทรงเก็บเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์หรือห้องสมุดส่วนพระองค์อย่างมีระเบียบ
และเป็นหมวดหมู่อย่างที่ทรงทำมาแล้วหลาย ๆ เรื่อง” (ตามรอยพระราชดำริ : น้อมนำ
โครงการพระราชดำรินิคมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในจังหวัด
ศรีสะเกษ, 2558, น.25)

อย่างไรก็ตามงาน 2 ชิ้นดังกล่าวเป็นเพียงการบันทึกรวบรวมรายละเอียด
การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรซึ่งมีนัยสำคัญประการหนึ่ง หากมีการอธิบายถึง
ผลกระทบของพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านต่อพื้นที่และผู้คนที่พระองค์ท่านเสด็จ
พระราชดำเนินเยี่ยมเพื่อเป็นการศึกษาในมิติเชิงประวัติศาสตร์ ก็จะเป็นความสำคัญ
ยิ่งยวดขึ้น ซึ่งบทความนี้จะอธิบายถึงการเสด็จพระราชดำเนินของพระองค์ท่านว่าเป็น
แรงกระตุ้นสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่และพื้นที่
โดยรอบ และจะเห็นได้ว่าแม้การเสด็จพระราชดำเนินท้องที่ต่างจังหวัด รวมถึงพื้นที่
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
จะเป็นพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงปฏิบัติมาตั้งแต่ทศวรรษ 2530 และทวีความสำคัญ
ยิ่งขึ้นเป็นลำดับ แต่ยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์อย่างเฉพาะเจาะจง
ที่จะพิจารณาการเสด็จฯ ท้องที่ต่างจังหวัดในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นผลจาก
ปัจจัยเงื่อนไขอันมีลักษณะเฉพาะของยุคสมัย มีเพียงงานรวบรวมของกองบัญชาการ
ตำรวจตระเวนชายแดน (2545, 2559) เรื่อง “สดุดี 100 ปี สมเด็จพระเจ้า” และ “60 ปี
โรงเรียน ดชด” รวมถึงงานพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อครั้งดำรงพระราชอิสริยยศที่สมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี (2559) เรื่อง “บทความพระราชนิพนธ์เรื่องโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ใน “40 ปี โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” ที่ให้ภาพกว้าง ๆ เกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมกิจการโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ ซึ่งในการเขียนบทความนี้ ผู้เขียนได้อาศัยงานวิชาการที่กล่าวมานี้เป็นแนวทางที่จะศึกษาถึงเรื่องราวต่าง ๆ ตั้งแต่การเสด็จพระราชดำเนินเพื่อตรวจเยี่ยมโรงเรียนในโครงการพระราชดำริภายหลัง พ.ศ.2537 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยโจทย์หลักของบทความนี้คือ ความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่า ความเป็นมาของการเสด็จฯ เป้าหมายและรายละเอียดของการเสด็จฯ เป็นอย่างไร และส่งผลกระทบต่ออย่างไร ต่อท้องถิ่นบ้าง โดยเฉพาะทางโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ อันมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติจริง อันยังประโยชน์และสร้างคุณูปการแก่พสกนิกรประชาชนชาวไทยที่ยิ่งใหญ่ โดยสะท้อนถึงพระราชอัจฉริยภาพของพระองค์ในด้านการพัฒนาท้องถิ่นและการจัดการศึกษา และจะช่วยให้เข้าใจพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มีต่อประชาชนในพื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่โดยรวม โดยเฉพาะบทบาทที่เกี่ยวกับการติดตามงานจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้มากขึ้น และได้อาศัยแนวคิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงชุมชนอย่างยั่งยืนของ ญักรฐวดี ทรัพย์อุบลัมภ์ (2558) แนวคิดเรื่องผู้นำกับการจัดการเปลี่ยนแปลง ของพิชามพ พันธุ์แพ (2554) ซึ่งเป็นลักษณะของโครงสร้างการทำหน้าที่ของผู้นำที่ใช้อธิบายบทบาทของสถาบันกษัตริย์ที่มีต่อสังคม ที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของสังคมไทยที่มีสถาบันกษัตริย์เป็นศูนย์กลางอย่างลึกซึ้ง โดยการนำ “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” มาเป็นกรณีศึกษาถึงพระราชอำนาจดังเช่นงานวิจัยของชนิดา ชิตบัณฑิตย์ (2547) เรื่อง “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ :

การสถาปนาพระราชอำนาจนำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” และงานของปรกาการ
กลั่นฟุ้ง (2551) เรื่อง “การเสด็จพระราชดำเนินท่องเที่ยวที่ต่างจังหวัดของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พ.ศ.2493 – 2530” ซึ่งผู้เขียนได้อาศัยกรอบแนวคิด
ดังกล่าวมาเป็นแนวทางของการศึกษาเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบริบทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8
ตำบลลุง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ก่อนการเสด็จพระราชดำเนินของสมเด็จพระ
พระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโรงเรียนตำรวจ
ตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลลุง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พ.ศ.2537 – 2563

3. เพื่อศึกษาผลจากการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวน
ชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลลุง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ของสมเด็จพระ
พระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ.2537 -
2563

ผลการศึกษา

1. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ก่อนการเสด็จพระราชดำเนินของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นส่วนหนึ่งของอาภาภิวนามหุบ้านหนองปรังใหญ่ ตำบลสูง ที่มี 10 หมู่ ประกอบด้วย บ้านรุ่ง บ้านสมบุรณ์ บ้านตาทวด บ้านโดนเอว บ้านหนองอุดม บ้านห้วยพิทย บ้านคลองทราย บ้านหนองปรังใหญ่ และบ้านรุ่งตะวันออก (ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดศรีสะเกษ, 2548, น.132) มีกลุ่มคนอาศัยอยู่และตั้งถิ่นฐานโดยมีการอพยพมาจากที่ต่าง ๆ ทั้งจากประเทศกัมพูชา ชุขันธ์ และบ้านชำกระโอน (เรื่องเดียวกัน, 2548, น.140) ซึ่งเดิมทีพื้นที่แถบนี้ขึ้นกับการปกครองของหมู่ที่ 5 บ้านหนองอุดม ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อ พ.ศ.2540 ได้แยกออกมาจากหมู่บ้านหนองอุดม โดยรวมบ้านจากบ้านหนองปรัง และบ้านหนองใหญ่เป็นหมู่บ้านหนองปรังใหญ่ ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ (โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่, 2563, น.2) ซึ่ง ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่แถบนี้มีความสอดคล้องกับปาฐกาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานีทางวิทยุกระจายเสียง คือ นายเลียง ไชยกาล ที่กล่าวถึงความทุกข์กันดารของพื้นที่คือ พื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ในอดีตที่มีชื่อว่า “อำเภอน้ำอ้อม” ว่า “อำเภอน้ำอ้อม อยู่บริเวณตีนเขาตองเร็ก มีภูมิลำเนาประกอบไปด้วยป่าดิบ มีใช้ป่า ชุกชุม คนต่างถิ่นที่เข้าไปในจังหวัดนั้นใหม่ ๆ โดยมากมักเป็นไข้ไม่มากนัก และ ถ้า ไม่หายก็ตายเช่นนี้จึงทำให้อำเภอน้ำอ้อมเป็นไซบีเรียของประเทศสยามอีกแห่งหนึ่ง ข้าราชการสมัยก่อนเมื่อได้ทราบว่าคุณจะถูกย้ายไปประจำอยู่ในพื้นที่แถบนี้มัก

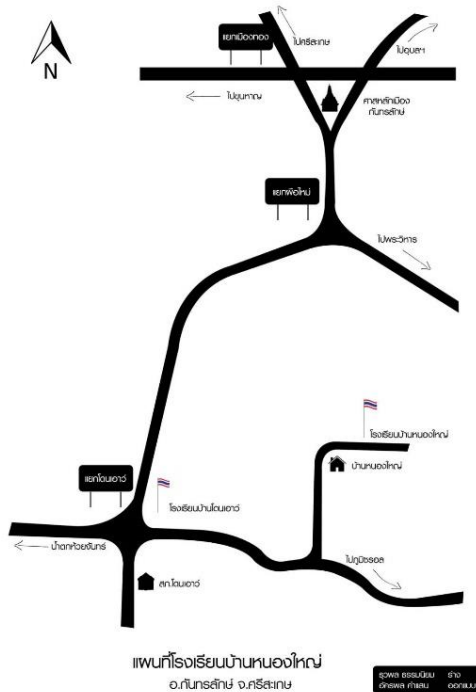
ขวัญหนีดีฝ่อ บางรายถึงกับลาออก (ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่ากลัวเกินไปละครมั้ง สมัยนั้นข้าราชการจึงมักตายด้วยไข้) ข้าราชการต่างถิ่นซึ่งไปประจำอยู่จังหวัดนั้น โดยมากมักเข้าใจว่ารัฐบาลนครเทศน และเนื่องจากเหตุที่เข้าใจผิดเช่นนี้ อำเภอน้ำอ้อมจึงไม่เจริญ ไม่มีแสงสว่างที่นาน ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมชาติจะมองเห็นอวัยวะภายในของอำเภอน้ำอ้อมเลยว่ามีสภาพเป็นอย่างไร” (เลียง ไชยกาล, 2539, น.128)

ถ้อยความข้างต้น คือ ปาฐกถาของนายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดอุบลราชธานีที่บรรยายทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2477 ในประเด็นพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ติดกับจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเลียงได้เน้นย้ำถึงความไม่เจริญในลักษณะต่าง ๆ ของอำเภอกันทรลักษ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษที่สะท้อนภาพของท้องถิ่นแห่งนี้ก่อนการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ใน พ.ศ.2537 ราว 60 ปี ได้เป็นอย่างดี และต่อมาในพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้มีการพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพ และสิ่งก่อสร้างพอสมควรจนกระทั่งในการเสด็จเยือนโดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปลายทศวรรษ 2530

นับตั้งแต่อำเภอกันทรลักษ์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเมืองใน พ.ศ.2410 เป็นต้นมา เมืองเล็ก ๆ เชิงเขาพนมดงเร็กแห่งนี้ได้พัฒนาการแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขปัจจัยแวดล้อมอย่างหลากหลายและซับซ้อน อย่างไรก็ตามด้วยภูมิศาสตร์ที่ตั้งห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจ และข้อจำกัดของระบบราชการดั้งที่เลียง ไชยกาล ได้อธิบายไว้ข้างต้น ส่งผลให้ความเจริญของอำเภอกันทรลักษ์เป็นไปอย่างช้า ๆ สะท้อนผ่านการขยายตัวของชุมชนในเขตเมืองที่เกาะเกี่ยวกระจุกตัวอยู่แต่เพียงพื้นที่ราชการเท่านั้น ทำให้เมืองนี้เป็นเมืองที่ไม่ใหญ่โตนักเมื่อเทียบกับอีกหลายเมืองใน

ภูมิภาคเดียวกัน กระทั่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรตามโครงการตามแนวพระราชดำริโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ โดยภายหลังจากที่บ้านเมืองเจริญขึ้น มีถนนหนทางสำหรับสัญจรไปมาได้กว้างไกลออกไป และมีรถยนต์ที่จะวิ่งใช้เป็นพาหนะไปมาได้โดยสะดวก จึงบังเกิดราชนิติประเพณีใหม่ขึ้น คือ พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ยังอาจได้เสด็จเยี่ยมราษฎรตามภูมิภาคต่าง ๆ ในมณฑลนอกราชธานีด้วย ซึ่งการเสด็จเยี่ยมราษฎรนั้นประโยชน์มิใช่แต่เพียงราษฎรได้มีโอกาสเห็นเจ้าชีวิตของเขาเท่านั้นไม่ หากแต่ยังนำมาซึ่งความปลื้มปิติแก่ราษฎรเหล่านั้นด้วย ส่วนองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ก็ทรงได้ประโยชน์จากการเสด็จฯ กล่าวคือ ได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพของบ้านเมืองและความเป็นอยู่ของราษฎรในพระราชอาณาจักรด้วยสายพระเนตรของพระองค์เอง อันจะทำให้สามารถที่จะทรงกำหนดแนวทางแห่งรัฐสถาปนานโยบายขึ้นได้โดยถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของประเทศ อันส่งผลให้เกิดแนวพระราชดำรินั้นอันที่ทรงหาโอกาสเสด็จออกไปยังชนบทที่ห่างไกลในถิ่นกันดาร เพื่อทรงหาแนวทางบำบัดความทุกข์ยากของราษฎรผู้ยากไร้ที่ประสบความทุกข์กันดารในท้องถิ่น จนไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีวิตให้มีความผาสุกตามควรแก่อัตภาพได้ ซึ่งในกรณีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ที่ครูรุ่นแรกๆ กล่าวว่า “แรกมาโรงเรียนไม่มีอะไรเลย มีเพียงอาคาร 1 อาคารเดียว พื้นที่ส่วนใหญ่ลาดเอียงก็ชวนชาวบ้านมาเอาแรงกันปรับพื้นที่ สร้างบ้านพักครู บ้างที่ต้องทำตอนกลางคืน สมัยนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ยังเข้าไม่ถึง สระน้ำได้งบประมาณจากต่างชาติที่มาช่วยเหลือโรงเรียนตามแนวชายแดนและกรมชลประทาน เอาดินจากสระใหญ่มาปรับพื้นที่ ตอนปลูกต้นไม้แรก ๆ ก็ต้องใช้ขวดยน้ำหยด กว่าต้นไม้จะโตก็ต้องใช้เวลา ต่อมาพระองค์ได้เสด็จมาปลูกต้นมะม่วงเพื่อเป็นปฐมฤกษ์ก่อนการเปิดโรงเรียนอย่างเป็นทางการในอีก 1 ปีให้หลัง”

(ประกอบ เหล่าเทียม, 2563, สัมภาษณ์) ดังนั้นถ้าจะกล่าวว่าการเสด็จเยี่ยมราษฎรนอกมณฑลราชธานีเป็นเสมือนหนึ่งต้นเค้าให้เกิดโครงการพระราชดำริเพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ทุกข์ยากในกาลต่อมาก็น่าจะได้ ดังกรณีใน พ.ศ.2537 ซึ่งเป็นการเสด็จพระราชดำเนินครั้งแรก ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลสูงอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อท้องถิ่นในภายหลังหลายประการ

ภาพที่ 2 ชูพล ธรรมนิยม และ อัครพล คำแสน (2563, ตุลาคม 8). แผนที่โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ (ภาพออกแบบ)

2. การเสด็จพระราชดำเนินโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ.2537 - 2563

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร เป็นพระราชกรณียกิจสำคัญประการหนึ่งที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งเป็นการเสด็จในฐานะพระราชธิดาและพระกนิษฐาขององค์ประมุขของประเทศ โดยเริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ.2537 ที่เสด็จเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นและโรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2537 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ ตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแห่งนี้เป็นครั้งแรกและได้ทรงปฏิบัติเป็นประเพณีสืบมา (พระมหากษัตริย์คุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีต่อพสกนิกรชาวจังหวัดศรีสะเกษ, 2554, น.7)

“โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2496 (ปัจจุบันคือ พ.ศ. 2563 มีอายุมากถึง 64 ปี) มีภารกิจตรวจตรารักษาชายแดน มีความเป็นมาจากรที่ร้อยตำรวจโททวี ภาณุโสภณ ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นเป็นครั้งแรกที่บ้านดอนมหาวัน ตำบลเวียง อำเภอยะรังของ จังหวัดเข็ยงราย ด้วยการร่วมแรงร่วมใจกับราษฎรในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ปลูกสร้างอาคารเรียนโดยไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดินแต่อย่างใด และต่อมาได้มีการจัดตั้งโรงเรียนในพื้นที่ชายแดนห่างไกลความเจริญทั่วประเทศ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้รับพระมหากษัตริย์คุณจากพระบาทสมเด็จพระ

พระบรมชนกชาติเปศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระย่า) และ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ได้พระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อสร้างโรงเรียน ต่อมาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้เปลี่ยนแปลงสถานะเป็นโรงเรียนในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปตรวจเยี่ยมและติดตามผลการดำเนินงานทุก ๆ แห่งทั่วราชอาณาจักรไทย (สุมาลี บำรุงสุข, สุกัญญา บำรุงสุข และศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, 2541, น.55-56) และภายหลังจากที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีสวรรคต สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแบ่งเบาพระราชกรณียกิจสมเด็จพระบรมชนกชาติสมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระมาตุจฉา และพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงรับเอากิจการโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาเป็นส่วนหนึ่งในพระราชกรณียกิจหลักที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงตรวจเยี่ยมกิจการและการดำเนินโครงการตามพระราชดำริโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นประจำทุกปี (เทพรัตนวิศิษฎ์ศิลป์, 2548, น.24.; และ รัตนมณีศิลปศาสตร์, 2553, น.74) ดังกล่าวสัมพันธ์กับการศึกษาของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ พบว่า โครงการหลวงของสถาบันกษัตริย์ทำหน้าที่สร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับคนท้องถิ่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นกับสถาบันพระมหากษัตริย์ในอีกรูปแบบหนึ่ง เริ่มจากรูปแบบของการสงเคราะห์ ต่อมาปรับมาเป็นการพัฒนาสังคม สร้างอาชีพให้คนชายขอบ และช่วยดึงคนท้องถิ่นให้ใกล้ชิดกับศูนย์กลางอำนาจ (อมรา พงศาพิชญ์, 2559, น.1-34)

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 5 ตำบลลุง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ” จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2538 (กองบัญชาการตำรวจตระเวน

ชายแดน, 2559, น.27) ปัจจุบันเป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน เดิมบ้านหนองใหญ่ บ้านหนองโปร่ง และบ้านป่าเลาโนนแดง อำเภอกันทรลักษ์ ไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน บุตรหลานต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนบ้านโดนเอาว้เป็นระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร การสัญจรไปมายากลำบาก ดังนั้น เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พุทธศักราช 2527 ราษฎรทั้งสามหมู่บ้าน จึงได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22 ค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราชอำเภอนาแก จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขอให้จัดตั้งโรงเรียนให้กับบุตรหลานได้เรียนหนังสือ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สน.กปร.), 2547, น.36)

กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22 จึงได้ดำเนินการขออนุมัติไปยังหน่วยเหนือ และขอความอนุเคราะห์ไปยังสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตปทุมธานี ให้ช่วยเหลือในการก่อสร้างอาคารเรียน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลฯ ให้มาดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียนให้จำนวน 1 หลัง ขนาด 7 ห้องเรียน ห้องสุขา 1 หลัง 6 ห้อง โดยได้รับบริจาคที่ดินจากนางภู จิตรวงษ์ ราษฎรบ้านหนองใหญ่ จำนวน 17 ไร่ ต่อมากรมตำรวจได้อนุมัติให้จัดตั้งโรงเรียนได้เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พุทธศักราช 2538 เปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พุทธศักราช 2538 ตั้งแต่ชั้นเด็กปฐมวัย ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 107 คน มีครูตำรวจตระเวนชายแดนทำหน้าที่สอนจำนวน 8 นาย โดยมีนายดาบตำรวจ สุเนตร สำเภา เป็นครูใหญ่คนแรก จนสามารถกล่าวได้ว่าคนในชุมชนมีความผูกพันกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอย่างแนบแน่น ซึ่งต่อมาทางมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษได้เข้าไปร่วมพัฒนาห้องสมุดของโรงเรียนด้วยในราว พ.ศ.2556 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่, 2563, น.3) และในอดีตได้รับผลกระทบด้านความมั่นคงปลอดภัยจากการอพยพลี้ภัยของชาวกัมพูชา ปัจจุบัน

ถือว่าตั้งอยู่ในถิ่นทุรกันดารที่ขาดแคลน ถึงแม้จะมีเส้นทางการเดินทางที่ไม่ลำบากมาก อีกทั้งในบริเวณใกล้เคียงยังมีบริการขั้นพื้นฐานเพียงพอ เช่น สถานีอนามัย โรงเรียนมัธยมศึกษา ฯลฯ มีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับพื้นที่อื่นสะดวก รวดเร็วกว่าแต่ก่อนมาก แต่ยังมีประสบปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร และเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในขณะที่ฐานะทางเศรษฐกิจยังคงต้องพึ่งพาผลผลิตทางการเกษตร (ประมวลพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เล่ม 3 ปี 2535 – 2540, 2540, น.98-99.; และตามรอยพระราชดำริ : น้อมนำโครงการพระราชดำรินในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในจังหวัดศรีสะเกษ ถ่ายทอดสู่ท้องถิ่น, 2558, น.13)

ในพื้นที่แห่งนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยพระองค์พระราชทานพระราชดำรินโครงการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและเสด็จมาปฏิบัติพระราชภารกิจตลอดจนเยี่ยมพสกนิกรหลายครั้ง ระหว่าง พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2563 โดยข่าวการเสด็จมาในแต่ละครั้งยังความปลื้มปีติยินดี และสร้างความปลาบปลื้มแก่ทางโรงเรียนโดยถ้วนหน้า โดยมีราษฎรเดินทางขึ้นไปเฝ้าชมพระบารมีเป็นจำนวนมาก ทรงได้ถามทุกข์สุขของราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทโดยถ้วนหน้ากัน ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) วันที่ 14 กรกฎาคม พุทธศักราช 2537 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงปลูกมะม่วงพันธุ์ สก 07 จำนวน 1 ต้น ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ 5 ตำบลลุง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ และทรงนำแนวคิดการพัฒนามาสู่โรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและสุขภาวะอนามัยของนักเรียนในพื้นที่

ภาพที่ 3 โรงเรียน ตชด.บ้านหนองใหญ่. (2563, ตุลาคม 8). ต้นมะม่วงพันธุ์ คก 07 ที่
ทรงปลูกภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ (ภาพถ่าย)

2) วันที่ 30 มกราคม พุทธศักราช 2540 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินยังโรงเรียน
ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 5 ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ เพื่อตรวจ
เยี่ยมกิจกรรมโครงการเกษตร และเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ (ประยูรสิทธิ์ สิทธิพันธ์, 2540,
น.47.; และสำนักพระราชวัง, 2545, น.57)

ภาพที่ 4 โรงเรียน ตชด.บ้านหนองใหญ่. (2563, ตุลาคม 8). เสด็จฯ ติดตามโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริและลายพระหัตถ์พระราชทาน (ภาพถ่าย)

3) วันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2543 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินประกอบ
พระราชกรณียกิจ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ 5 ตำบลสูง
อำเภอกันทรลักษ์ พระราชทานสิ่งของแก่ครูตำรวจตระเวนชายแดน 11 นาย และ

พระราชทานพันธุ์ไม้แก่ผู้แทนชาวบ้าน 2 คน ทอดพระเนตรกิจกรรมในโรงเรียน เช่น ศาลาน้ำดื่มไอโอดีน กิจกรรมโครงการเกษตร เลี้ยงปลา และโรงสีข้าว (หอดจดหมายเหตุแห่งชาติ อุบลราชธานี มท.0201.21.31.4/1 เสด็จฯ โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ศรีสะเกษ (พ.ศ.2543). ; และ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, 2545, น.10)

ภาพที่ 5 โรงเรียน ตชด.บ้านหนองใหญ่. (2563, ตุลาคม 8). *เสด็จฯ ติดตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและลายพระหัตถ์พระราชทาน* (ภาพถ่าย)

4) วันที่ 21 ธันวาคม พุทธศักราช 2548 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสิ่งของ อุปกรณ์การเรียนแก่ครูและผู้แทนนักเรียน จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริ อาทิ การสาธิตการเรียนการสอน ชั้นอนุบาล ห้องสมุด ห้องวิชาการ ห้องพยาบาล ห้องเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ศาลาน้ำดื่มไอโอดีน โรงอาหาร ห้องครัว โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการฝึกอาชีพ กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน กิจกรรมร้านค้าตัดผม กิจกรรมปศุสัตว์ นอกจากนี้ยังทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ รวมทั้งหน่วยแพทย์พระราชทาน โดยทรงรับผู้ป่วยไว้เป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ด้วย (พระราชกรณียกิจ

ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตุลาคม 2548 - ธันวาคม 2548, 2548, น.67-68)

ภาพที่ 6 โรงเรียน ตชด.บ้านหนองใหญ่. (2563, ตุลาคม 8). เสด็จฯ ติดตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและลายพระหัตถ์พระราชทาน (ภาพถ่าย)

5) วันที่ 5 มกราคม พุทธศักราช 2558 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 5 ตำบลรุ้ง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ทอดพระเนตรการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริทั้ง 8 โครงการ อาทิ มุมหลักสูตรสมเด็จพระย่าภายในห้องสมุด เป็นมุมเรียนรู้เกี่ยวกับพระราชประวัติพระราชกรณียกิจ เพื่อเสริมสร้างการอ่าน การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและปลูกจิตสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและพบว่ามีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ศิลปะ และสำหรับสหกรณ์โรงเรียนนักเรียนรู้จักการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การทำบัญชีครัวเรือนการทำบัญชีต้นกล้าบันทึกความดี การออมเงินและขยายผลไปสู่ผู้ประกอบการและชุมชนซึ่งได้นำผลผลิตในครัวเรือนมาจำหน่ายผ่านสหกรณ์จนได้รับรางวัลโรงเรียนต้นแบบภูมิปัญญาสหกรณ์โรงเรียน ส่วนโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันประสบผลสำเร็จจนเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจ

พอเพียง ส่งเสริมให้ปลูกพืชผักสวนครัวเลี้ยงปลากินพืชในบ่อดิน เลี้ยงปลาตกในบ่อซีเมนต์ เลี้ยงเป็ดเทศไก่พื้นถิ่นพื้นเมือง และไก่ไข่ ซึ่งได้ผลผลิตดี มีเหลือจำหน่ายและนำเงินเข้าสะสมในบัญชีกองทุนอาหารกลางวันและนำไปประกอบอาหาร จากนั้นทอดพระเนตรโรงอาหาร จัดแสดงผลิตภัณฑ์แปรรูปและถนอมอาหารซึ่งเป็นผลผลิตจากโรงเรียนและกลุ่มแม่บ้าน อาทิ กลัวยฉาบกรอบเค็ม (หोजดหมายเหตุแห่งชาติ อุบลราชธานี, มท. 0201.2.1.31/18 เสด็จฯ โรงเรียน ดชด.ศรีสะเกษ (พ.ศ.2558))

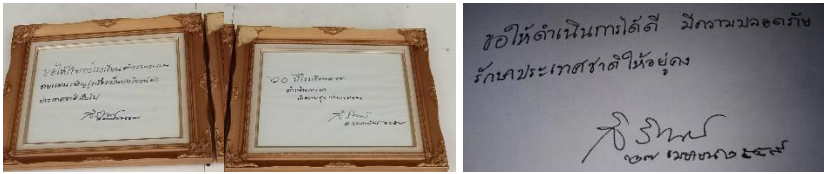
ภาพที่ 7 โรงเรียน ดชด.บ้านหนองใหญ่. (2563, ตุลาคม 8). เสด็จฯ ติดตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและลายพระหัตถ์พระราชทาน (ภาพถ่าย)

6) วันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2563 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 5 ตำบลรุ้ง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อติดตามงานในโครงการของพระองค์ โดยทางโรงเรียนยังคงดำเนินกิจกรรมตามแนวพระราชดำริของพระองค์อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยเสด็จฯ ทรงงานในโรงเรียนเป็นครั้งที่ 5 เป็นลำดับโรงเรียนที่ 1,002 โดยไม่นับรวมถึงการเสด็จปลูกต้นมะม่วงใน พ.ศ. 2537 (โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่, 2563, น.5) ทั้งนี้ทรงมีพระราชดำรัสตอบทรงขอใจทางโรงเรียน และรับสั่งถึงความทุกข์ยากลำบากของราษฎร ทรงเป็นห่วงและขอให้ทุกคนมีความมานะ

อดทนในการทำมาหากิน นอกจากการทำมาขอให้ทำอาชีพเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มพูน รายได้อีกทางหนึ่ง แล้วทรงขอให้ทุกคนสามัคคีกลมเกลียวกันเพื่อชาติบ้านเมืองต่อไป (นิเชต ฤทธิ์สิทธิ์, 2563, สัมภาษณ์) ดังลายพระหัตถ์พระราชทานในวาระครบ 60 ปี โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ความว่า “60 ปี โรงเรียน ตชด.ดำเนินการมา นำความสุขแก่ประชาชน” “ขอให้กิจการโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบต่อไป” และ “ขอให้ดำเนินการได้ดี มีความปลอดภัย รักษาประเทศให้อยู่คง” (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, 2559, น.คำนำ) ทั้งนี้ ประเด็นการแก้ปัญหาความยากจนจึงกลายเป็นเป้าหมายสูงสุดของโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการพัฒนาทุกประเภทของรัฐ เนื่องจากการ ดำเนินการพัฒนาทั้งหมดล้วนเป็นการพยายามแก้ต้นตอของความยากจนตามความคิด ความเชื่อ และความรับรู้ของรัฐเวลานั้น

ภาพที่ 8 โรงเรียน ตชด.บ้านหนองใหญ่. (2563, ตุลาคม 8). เสด็จฯ ติดตามโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริและลายพระหัตถ์พระราชทาน (ภาพถ่าย)

ภาพที่ 9 โรงเรียน ตชด.บ้านหนองใหญ่. (2563, ตุลาคม 8)
 ลายพระหัตถ์พระราชทานแก่กิจการโรงเรียน ตชด. (ภาพถ่าย)

3. การพัฒนาโรงเรียนภายหลังการเสด็จฯ

การพัฒนาโรงเรียนมีการริเริ่มพัฒนาก่อนหน้าสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะเสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นบ้างแล้ว แต่ยังไม่เห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมนัก อย่างไรก็ตาม ผลของการพัฒนาโดยมากปรากฏขึ้นภายหลังการเสด็จฯ แทบทั้งนั้น โดยเฉพาะ การดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาเด็กและ เยาวชนในถิ่นทุรกันดารให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระ เทพรรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนิน งานโครงการตามพระราชดำริขึ้นในโรงเรียนตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่น ทุรกันดารฉบับที่ 5 (ปี 2560 – 2569) ในเรื่องของการเสริมสร้างสุขภาพของเด็กตั้งแต่ ในครรภ์มารดา การจัดการการศึกษาให้เด็กและเยาวชนพิการในรูปแบบที่เหมาะสม การพัฒนาโครงการหน่วยแพทย์พระราชทาน การพัฒนาห้อง Smart Kids กิจกรรม โรงเรียนรอบรู้สุขภาพเรื่องกระโดดโลดเต้น เพื่อแก้ปัญหาเด็กมีภาวะทุพโภชนาการ การเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางวิชาการและทางจริยธรรม และการ เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ การปลูกจิตสำนึกและพัฒนา ศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(ถ้าปี) การเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของชาติไทย รวมถึงโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรให้กับโครงการอาหารกลางวัน และโครงการสหกรณ์ กิจกรรมสหกรณ์ออมทรัพย์ กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร (กองทุนเลี้ยงไก่ไข่ กองทุนเพาะเห็ด รับผิดชอบผลผลิตทางการเกษตร) โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โดยครูควบคุมนักเรียน เต็มน้ำและผสมสารละลายไอโอดีนเข้มข้นทุกวัน ใช้เกลือไอโอดีนในการประกอบอาหาร กลางวันทุกวันทำให้ความรู้แก่นักเรียนและประชาชนในพื้นที่คัดกรองภาวะขาดไอโอดีน ติดตามการเติมน้ำผสมสารละลายไอโอดีนที่บ้านนักเรียน แจกเกลือไอโอดีนให้นักเรียนนำไปปรุงอาหารที่บ้าน และทำความสะอาดภาชนะใส่น้ำดื่มไอโอดีน และจัดเก็บภาชนะและอุปกรณ์เนื่องจากปิดภาคเรียน โครงการฝึกอาชีพ เช่น การเพาะเห็ด การทำน้ำมันเหลือง การร้อยลูกปัดทำเครื่องประดับ การทำอาหารบุรหอม การทำดอกไม้จากผ้าอแกนซา การแปรรูปอาหารจากปลา การทำเข็มกลัดดอกกลาดวนจากรังไหม การทำเจลแอลกอฮอล์ การตัดผมชายหญิง เป็นต้น และพระองค์ได้มีพระมหากรุณาธิคุณต่อเรื่องการจัดการอาหารกลางวันเป็นอย่างมากดังคำกล่าวของครูท่านหนึ่งว่า “พระองค์ท่านกล่าวเสมอว่า เราต้องบริหารในสถานะที่ต้องเลี้ยงตัวเองได้ หากวันใดวันหนึ่งไม่ได้รับงบประมาณ เด็ก ๆ จำเป็นต้องมีอาหารกลางวันรับประทาน” (ปราศรัย มีทวาธิ, 2563, สัมภาษณ์) และโครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ดังคำกล่าวของครูครุฑทนายทผู้ซึ่งเคยได้รับทุนพระราชานุเคราะห์ว่า “น้อยใจเราเรียนไม่เก่ง อยากให้(รุ่น)น้องได้ ท่านจะทรงถามตลอด ท่านจะมีรับสั่งขอให้เด็กที่เคยได้รับทุนให้เข้าเฝ้าที่ห้องนี้ ทูลว่า สอบเป็นครู ตชด.ท่านยิ้มใส่ใจทุกคน ท่านไม่ทิ้ง ปัจจุบันทำอะไรอยู่ มีพระมหากรุณาธิคุณให้พ่อแม่ได้เข้าเฝ้าด้วย ทุก ๆ ครั้งตอนเรียน ม.ต้น ได้เข้าเฝ้าตอนปิดเทอม ท่านต้องเหนื่อยกับเราจึงขอสละทุนเทอมหนึ่งก็จะมีเงิน

มาให้ เจ้าหน้าที่ที่กองกำกับจะไปในเทศ มีขมที่ท่านทรงทำมาให้มีรูปเด็กหัวจุก ได้กวัดวิชา มีเสื้อผ้ามาให้ ท่านดูแลเหมือนเป็นแม่คนหนึ่ง จึงประทับใจ” (วิทยา คำดี, 2563, สัมภาษณ์)

ประเด็นข้างต้นจะให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นหลัก เห็นจากการที่พระองค์ ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการต่อยอดงานพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนตำรวจ ตระเวนชายแดนในพระอุปการะของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ดังความ ตอนหนึ่งในบทความพระราชานิพนธ์เรื่อง “โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน” ว่า “ในที่สุดข้าพเจ้าคิดขึ้นมาได้ว่าเราน่าจะเริ่มงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน คงพอจะพูดกันได้ ถือได้ว่าเราน่าจะเริ่มงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นตัวแทน ของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร...ข้าพเจ้าก็คุ้นเคยกับตำรวจตระเวนชายแดนมาตั้งแต่ยังเล็ก ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร...ความในวงเล็บเติมโดยผู้เขียน) สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปี หลวง...ความในวงเล็บเติมโดยผู้เขียน) สมเด็จพระเจ้า (สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี... ความในวงเล็บเติมโดยผู้เขียน) สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์...ความในวงเล็บเติมโดยผู้เขียน) ก็ทรงส่งเสริมโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งให้ออกาสความเสมอภาคทางการศึกษาแก่เด็กในถิ่นทุรกันดาร เต็มไปด้วยภัยอันตราย คุรุธรรมดาเข้าไปไม่ถึง เพื่อให้เด็กและเยาวชนในแต่ละชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทชุมชน” (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2539, น.45) ซึ่งโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษานั้น โรงเรียนจัดให้มีการ ดำเนินงาน อาทิ การจัดแผนการสอน การจัดสมุดคู่มือผลการปฏิบัติงานของครู การศึกษา ทางไกลผ่านดาวเทียมให้แก่นักเรียนชั้น ป.1-6 เรียนผ่านโทรทัศน์เพื่อการศึกษาใน 8 สาระ การเรียนรู้ การใช้ห้องสมุดการตกแต่งห้องเรียน งานธุรการในชั้นเรียน การใช้สื่อการเรียน

การสอน การสอนวิชาคอมพิวเตอร์ การสอนหลักสูตรสมเด็จย่า (ป.3-6) การจัดทำป้ายนิเทศ วันสำคัญต่าง ๆ การซ่อมแซมหนังสือเรียน การจัดกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ในห้องสมุด และสอบประจำภาคเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังจัดนักเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด กิจกรรมวันเด็ก วันครู วันปีใหม่ การสอนเสริมให้กับนักเรียนชั้น ป.6 เพื่อรองรับการประเมิน NT การแนะแนวเรื่องการศึกษาต่อ การสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการจัดทำสื่อการเรียนการสอน

นอกจากการพัฒนาภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่แล้วยังมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเมืองกันทรลักษณ์ภายหลังการเสด็จด้วย โดยเฉพาะ การเข้ามาของทางหลวงแผ่นดินสำคัญ คือ ทางหลวงหมายเลข 221 (สายศรีสะเกษ - เขาพระวิหาร) ทางหลวงหมายเลข 2084 (เส้นทางสายภูมิซรอล - บ้านด่าน) และทางหลวงหมายเลข 2335 เส้นทางสายบ้านภูมิซรอล - บ้านโดนเอาว (ภราดร ศรีปัญญา และคณะ, 2558, น.32-33) ดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่ปลดพันธนาการของพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนที่เคยปิดขวางการเคลื่อนไหวเดินทางไปมาของผู้คนในชุมชนกับผู้คนในท้องถิ่นอื่น ๆ ของจังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งยังเชื่อมคนในท้องถิ่นกับพื้นที่ชนบทตามอำเภอต่าง ๆ ด้วย จากนั้นมีการตัดถนนอีกหลายสายเพื่อเชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินสายรองประธาน โดยเฉพาะทางหลวงหมายเลข 221 (สายศรีสะเกษ - เขาพระวิหาร) ระยะทาง 98.990 กิโลเมตร จึงเปรียบเสมือนประตูบานใหญ่ที่เปิดชุมชนเชิงเขาพนมดงรักแห่งนี้ออกสู่โลกภายนอก พร้อมกับนำพาผู้คนจากภายนอกเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินและสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย แต่ในขณะเดียวกันโครงการตามพระราชดำริทำให้ท้องถิ่นเกิดการขยายตัวของเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมพื้นที่ภายในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งเกิดความพยายามในการสร้างอาชีพเสริมและปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิมมาสู่รูปแบบการผลิตทาง

การเกษตรที่แท้จริง อันจะนำมาซึ่งรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีกว่า ดังตารางสรุปการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในมิติต่าง ๆ ก่อนและหลังการเสด็จฯ ดังนี้

สภาพก่อนเสด็จใน พ.ศ. 2537	สภาพหลังเสด็จ พ.ศ.2537 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2563)
1.ท่องเที่ยวทัวร์กันดาร (ก่อน พ.ศ.2500)	1.พ.ศ. 2537 มีการพระราชทานแนวพระราชดำริการพัฒนา มาสู่โรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและสุขภาวะอนามัย ของคนในพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาทางหลวงสู่โรงเรียน
2.หลัง พ.ศ.2500 เริ่มมี การพัฒนาต่าง ๆ ทางกายภาพ (โดยเฉพาะ ด้านวัตถุ และมี สิ่งก่อสร้างพอสมควร)	2.พ.ศ. 2540 การพัฒนาด้านกิจกรรมโครงการเกษตรและมีการปรับปรุงแบบการผลิต คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
	3.พ.ศ. 2543 การพัฒนาด้านกิจกรรมโครงการเกษตรและมีการปรับปรุงแบบการผลิต การพัฒนาศาลาน้ำดื่มไอโอดีน คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
	4. พ.ศ. 2543 การพัฒนาด้านการศึกษา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
	5. พ.ศ.2558 การพัฒนาด้านการศึกษา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการสาธารณสุข คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
	6. พ.ศ. 2563 การพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

รวมความแล้วภายหลังจากที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและตรวจเยี่ยมโครงการตามพระราชดำริโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่ พ.ศ.2537 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นช่วงเวลาที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมากที่สุดยุคหนึ่งของตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ อันเนื่องมาจากการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านคุณภาพชีวิต การศึกษา สุขภาวะอนามัย และโครงสร้างพื้นฐานอันส่งผลต่อการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ในเวลาต่อมา เหตุตั้งนั้น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่จึงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและศูนย์กลางการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของชุมชนไปโดยปริยาย และจากโครงการตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถ และพระมหากรุณาธิคุณส่วนหนึ่งในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีต่องานด้านการพัฒนาท้องถิ่น ทรงเป็นดวงประทีปส่องทางให้ท้องถิ่นมีความเจริญก้าวหน้าสืบมาจนถึงทุกวันนี้

อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงชุมชนอย่างยั่งยืนของ ฌ็องฌูดี ทร์พ็ญอูปลัมภ์ (2558) เรื่อง “ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน” ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนา คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ รับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ และยังเป็นการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานภูมิปัญญาที่มีด้วย เช่น ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล และสอดคล้อง

กับแนวคิดของพิชาภพ พันธุ์แพ (2554) เรื่อง “ผู้นำกับการจัดการเปลี่ยนแปลง” ในประเด็นของการแก้ปัญหา รวมถึงการให้อิสระทางความคิดและสนับสนุนวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม และสอดคล้องกับแนวคิดโครงสร้างการหน้าที่ที่ใช้อธิบายบทบาทและพระราชอำนาจของสถาบันกษัตริย์ที่มีต่อสังคมผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสัมพันธ์กับงานวิจัยของกฤตวิษณุ ปิรมไพบูลย์ (2557) เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ.2521 – 2532” งานวิจัยของชนิดา ชิตบัณชิตย์ (2547) เรื่อง “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : การสถาปนาพระราชอำนาจนำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” และงานของธันยพงศ์ สารรัตน์ (2563) เรื่อง “โครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรกับการพยายามแก้ปัญหาสังคมชนบทจังหวัดศรีสะเกษ ระหว่าง พ.ศ. 2541 – 2554” ที่กล่าวถึงโครงการพระราชดำริที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดเรื่องความยากจนของประชาชน และมีการดัดศักยภาพทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ เช่น การขยายเส้นทางการคมนาคมในพื้นที่ ดึงกรณีแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับการพัฒนาท้องถิ่นผ่านโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแห่งนี้ ซึ่งเป็นแนวคิดโครงสร้างการทำหน้าที่ที่ใช้อธิบายบทบาทของสถาบันกษัตริย์ที่มีต่อสังคมทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

บทสรุป

การเสด็จเยี่ยมราษฎรในภาคต่าง ๆ จนทั่วราชอาณาจักรนี้เอง ได้ก่อให้เกิดแนวพระราชดำรินั่นเองที่จะทรงหาโอกาสเสด็จออกไปยังชนบทที่ห่างไกลที่ประสบความทุกข์กันดารในท้องถิ่น จนไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพให้มีความผาสุกตามควรแก่อัตภาพได้

ดังนั้นถ้าจะกล่าวว่าการเสด็จเยี่ยมราษฎรนอกมณฑลราชธานีเป็นเสมือนหนึ่งต้นเค้าให้เกิดโครงการพระราชดำรินี้อันจะช่วยเหลือราษฎรที่ทุกข์ยากในกาลต่อมาก็น่าจะได้ ทั้งนี้การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและติดตามตรวจเยี่ยมงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ เป็นพระราชกรณียกิจสำคัญประการหนึ่งที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน สำหรับศรีสะเกษที่ถือเป็นจังหวัดเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในภาคอีสานนั้น ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยพระองค์พระราชทานพระราชดำรินี้ในโครงการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และเสด็จมาปฏิบัติพระราชกรณียกิจตลอดจนเยี่ยมพสกนิกรชาวศรีสะเกษหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ครั้งแรกในวันที่ 14 กรกฎาคม 2537 จนถึงปัจจุบัน ได้สร้างความปิติยินดีและปลอบปล้ำแก่ทางโรงเรียนและชาวจังหวัดศรีสะเกษโดยถ้วนหน้า และยังผลต่อการกระตุ้นการพัฒนาและนำพาความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ท้องถิ่น ส่งผลให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแห่งนี้มีฐานะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและศูนย์กลางการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้แห่งหนึ่งของท้องถิ่นศรีสะเกษด้วย ทั้งนี้นับแต่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชหฤทัยอันแรงกล้าในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์แห่งปวงชนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม มีพสกนิกรชาวศรีสะเกษได้รับพระราชทานความช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขมากมายจนไม่อาจคณานับได้ ขอพระองค์จงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน แลร์มพระบารมีแห่งพระองค์คุ้มเกล้าคุ้มกระหม่อมพสกนิกรชาวศรีสะเกษทั้งปวงตลอดไปตราบชั่วฟ้าดินสลาย

และจากการศึกษาครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทยสมัยใหม่ ดังที่แสดงให้เห็นว่า โครงการพัฒนาของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับการสนับสนุนอย่างมากมายทั้งจากหน่วยงานราชการ เอกชน ทำให้สามารถดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายในชนบทกลายเป็นตัวอย่างสำคัญในการเผยแพร่พระราชกรณียกิจด้านนี้ของพระองค์ท่านในหลายทศวรรษมาแล้ว ซึ่งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริก็ยังคงเป็นสัญลักษณ์ของพระราชกรณียกิจในด้านการพัฒนาชนบท ในแง่ในความเข้าใจของสังคมได้ทำให้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นที่มาของชีวิตที่ดี เป็นบ่อเกิดและสัญลักษณ์ของการพัฒนา เป็นตัวแทนของเมืองหลวงที่ไม่ทอดทิ้งชนบท รวมไปถึงเป็นมาตรฐานสำหรับผู้นำในระดับล่างลงมาที่สังคมไทยเรียกร้องให้ดำเนินรอยตามที่มาและปัจจัยต่าง ๆ ของความรู้ เช่นนี้ยังคงรอการศึกษาอย่างเป็นระบบ และถือเป็นประเด็นที่ควรศึกษาค้นคว้าต่อไป ซึ่งความรู้ที่ท้องถิ่นมีต่อพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย การเข้าใจพระราชกรณียกิจอย่างมีมิติประวัติศาสตร์จึงช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างเป็นประวัติศาสตร์มากขึ้น แต่จากการศึกษาจะเห็นว่ามีความมีตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันพระมหากษัตริย์ กลุ่มการเมืองท้องถิ่น หรือแม้แต่การเมืองระหว่างประเทศ ที่เข้ามาบีบบบาทในพื้นที่แห่งนี้ ณ ช่วงเวลานี้ ที่สมควรได้รับการศึกษาต่อไปอีกเช่นกัน ซึ่งอาจสืบค้นถึงผู้ให้สัมภาษณ์สำคัญๆ (Key informants) เพิ่มเติม เช่น อดีตครูในโรงเรียน นักเรียนผู้ที่เคยเข้าเฝ้า คนในชุมชนที่เคยเข้าเฝ้า ชาวบ้าน ครูโรงเรียน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ

ซึ่งจะทำให้ข้อมูลมีน้ำหนักมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในประเด็นการสืบสานแนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน ที่เริ่มพัฒนาจากความต้องการของโรงเรียนและชุมชนอย่างแท้จริง (Start with the Community) หาวิธีการทำให้คนในชุมชนโรงเรียน และชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เพิ่มศักยภาพให้โรงเรียนและชุมชนสามารถบริหารจัดการโครงการเองได้ และส่งเสริมการสร้างร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อต่อยอดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสนองแนวพระราชดำริให้สำเร็จต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤตวิษณุ ปีมไพบูลย์. (2557). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ.2521 – 2532. วิทยานิพนธ์ อ.ม.(ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. (2545). สดุดี 100 ปี สมเด็จพระเจ้า. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. (2559). 60 ปี โรงเรียน ตชด. กรุงเทพฯ: กองฯ. คริส เบเกอร์ และคณะ. (2556). กลางใจราษฎร์. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม.
- ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. (2547). โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : การสถาปนาพระราชอำนาจนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ณัฐรุณี ทรัพย์อุปลัมภ์. (2558). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. จันทบุรี: สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ตามรอยพระราชดำริ : น้อมนำโครงการพระราชดำรินิยมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารีในจังหวัดศรีสะเกษถ่ายทอดสู่ท้องถิ่น. (2558).

อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (2559). บทความพระราชนิพนธ์

เรื่องโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. ใน 40 ปี โรงเรียนตำรวจตระเวน

ชายแดน. กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน.

เทพรัตนวิศิษฏศิลป์. (2548). กรุงเทพฯ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์.

ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2563). โครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชน

กาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กับการพยายาม

แก้ปัญหาสังคมชนบทจังหวัดศรีสะเกษ ระหว่าง พ.ศ.2541 – 2554.

วารสารวิชาการศิลปวัฒนธรรมอีสาน. 1(1), 1-22.

ประมวลพระราชกรณียกิจสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เล่ม 3

ปี 2535 - 2540. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.

ประยูรท์ สิทธิพันธ์. (2540). กระแสพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพการพิมพ์.

ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดศรีสะเกษ. (2548).

ศรีสะเกษ: สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษและภาคีเครือข่าย.

ปราการ กลิ่นฟุ้ง. (2551). การเสด็จพระราชดำเนินท้องที่ต่างจังหวัดของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พ.ศ. 2493-2530.

วิทยานิพนธ์ อ.ม.(ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.

- พระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีต่อ
พสกนิกรชาวจังหวัดศรีสะเกษ. (2554). อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระหว่าง
เดือนตุลาคม 2548 - ธันวาคม 2548. (2548). กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ.
พิชาภพ พันธุ์แพ. (2554). ผู้นำกับการจัดการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภราดร ศรีปัญญา และคณะ. (2558). ศรีสะเกษจังหวัดของเราเล่ม 2 : ภูมิศาสตร์
เศรษฐกิจ การคมนาคม และสิ่งแวดล้อม. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
รัตนมณีศรีศิลปศาสตร์. (2553). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่. (2563). มปท.: มปป..
- เสียง ไชยกาล. (2547). ปาฐกถาเรื่องสภาพจังหวัดอุบลราชธานี. ใน ปาฐกถาของ
ผู้แทนราษฎรเรื่องสภาพของจังหวัดต่างๆ. กรุงเทพฯ: โครงการมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย.
วงเดือน นาราสังข์. (2562). ภูมิพลังแผ่นดินรุ่นที่ 5 : เรียนรู้ประวัติศาสตร์ บูรพมหา
กษัตริย์ไทยในอดีต. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมาลี บำรุงสุข สุกัญญา บำรุงสุข และศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. (2541). พระมามลาย
โศกหล้าเหลือสุข : พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระ
พระศรีนครินทราบรมราชชนนี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพฯ.
- สำนักพระราชวัง. (2545). เสด็จฯเยือนอีสานใต้. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ปจำกัด.

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สน.กปร.). (2547). รายงานผลการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (เฉพาะโครงการที่อยู่ในขอบข่ายการประสานงานของ กปร.). มปท.: มปป.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ อุบลราชธานี (หจช.อบ.). เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท 0201.2.1.31/18. เสด็จฯ โรงเรียน ตชด. ศรีสะเกษ (พ.ศ.2558).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ อุบลราชธานี (หจช.อบ.). เอกสารกระทรวงมหาดไทย. มท 0201.21.31.4/1. เสด็จโรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ศรีสะเกษ (พ.ศ.2548).

อมรา พงศาพิชญ์. (2559). โครงการหลวง : รอยต่อระหว่างรัฐกับภาคประชาสังคม. วารสารวิจัยสังคม. 39(2), 1-34.

นิเชต ฤกษ์สิทธิ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนฯ, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2563 ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ.

ประกอบ เหล่าเทียม, อดีตครูโรงเรียนฯ, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2563 ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ.

ปราศรัย มัทวาทิ, ครูโรงเรียนฯ, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2563 ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ.

วิทยา คำดี, ครูโรงเรียนฯ, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2563 ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ.

Author

Mr.Thanyapong Sararat

Social Studies Program, Faculty of Education

Sisaket Rajabhat University 319 Thaipantha Rd., Pho Sub-district,

Mueang DiatRICT, Sisaket Province 33000

E-mail: hithanyapongs@hotmail.com